# เปรียบเทียบความแตกต่างของแนวคิดเกี่ยวกับ “รัฐ” ของนักมาร์กซิสต์คลาสิกและนักนีโอมาร์กซิสต์

# (Comparison of the Concept of "State" between Classical Marxists and Neo-Marxists)

วรวุฒิ จำลองนาค[1]

Worrawoot Jumlongnark[2]

**ความนำ**

แนวคิดเกี่ยวกับ "รัฐ" ของนักมาร์กซิสต์คลาสสิคและนักนีโอมาร์กซิสต์สะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างทางทฤษฎีและการวิเคราะห์เชิงลึกเกี่ยวกับบทบาทของรัฐในสังคมทุนนิยม และยังแสดงถึงการวิวัฒนาการทางทฤษฎีและการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมืองตลอดเวลา นักมาร์กซิสต์คลาสสิค เช่น Karl Marx และ Friedrich Engels มองว่ารัฐเป็นเครื่องมือของชนชั้นปกครองที่ใช้ในการกดขี่และควบคุมชนชั้นแรงงาน พวกเขาเชื่อว่ารัฐเกิดขึ้นจากความขัดแย้งทางชนชั้นและมีหน้าที่รักษาผลประโยชน์ของชนชั้นที่มีอำนาจ โดยรัฐจะหมดไปเมื่อการปฏิวัติสำเร็จและสังคมจะเปลี่ยนผ่านไปสู่คอมมิวนิสต์ที่ไร้ชนชั้นและการกดขี่ ในทางกลับกัน นักนีโอมาร์กซิสต์ เช่น Louis Althusser, Ralph Miliband และ Nicos Poulantzas ได้พัฒนาทฤษฎีเกี่ยวกับรัฐให้ซับซ้อนขึ้น โดยเพิ่มมิติของการวิเคราะห์ทางอุดมการณ์และโครงสร้าง พวกเขามองว่ารัฐไม่เพียงแต่เป็นเครื่องมือในการกดขี่ทางกายภาพ แต่ยังมีบทบาทในการควบคุมทางอุดมการณ์ผ่านสถาบันต่างๆ เช่น ระบบการศึกษาและสื่อมวลชน นักนีโอมาร์กซิสต์เน้นว่าการรักษาอำนาจของรัฐในสังคมทุนนิยมเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและต้องการการวิเคราะห์ที่ละเอียดอ่อน แนวคิดเหล่านี้ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทและการทำงานของรัฐในบริบทของความขัดแย้งทางชนชั้นและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ในบทความนี้จะนำเสนอการเปรียบเทียบความแตกต่างของแนวคิดเกี่ยวกับรัฐของนักมาร์กซิสต์คลาสสิคและนักนีโอมาร์กซิสต์ และรายละเอียดของนักคิดที่เกี่ยวข้อง

## 1.แนวคิดเกี่ยวกับ "รัฐ" ของนักมาร์กซิสต์คลาสิค (Classical Marxists)

แนวคิดเกี่ยวกับ "รัฐ" ของนักมาร์กซิสต์คลาสิค (Classical Marxists) เช่น Karl Marx, Friedrich Engels, Lenin และ Antonio Gramsci มีความแตกต่างและเชื่อมโยงกันในหลายแง่มุม ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

Karl Marx และ Friedrich Engels มองว่ารัฐเป็นเครื่องมือของชนชั้นปกครองที่ใช้เพื่อควบคุมและกดขี่ชนชั้นแรงงาน ในมุมมองของพวกเขา รัฐเกิดขึ้นจากความขัดแย้งทางชนชั้น และหน้าที่หลักของรัฐคือการปกป้อง

---

[1] วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

[2] College of Politics and Governance, Mahasarakham University.

ผลประโยชน์ของชนชั้นปกครองผ่านการใช้อำนาจทางกฎหมาย การบังคับใช้กฎหมาย และการควบคุมเศรษฐกิจและทรัพยากร พวกเขาเชื่อว่ารัฐเป็นเครื่องมือในการรักษาสถานะความไม่เท่าเทียมกันในสังคม โดยการสร้างและบำรุงรักษาโครงสร้างที่เอื้อประโยชน์ต่อชนชั้นที่มีอำนาจ ในงานเขียน The Communist Manifesto (1848) และ The German Ideology (1846) Marx และ Engels เน้นย้ำว่ารัฐจะหมดไปเมื่อการต่อสู้ทางชนชั้นถึงจุดสุดยอดและสังคมเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบอบคอมมิวนิสต์ซึ่งไม่มีการแบ่งชนชั้นและการกดขี่อีกต่อไป พวกเขาเสนอว่าในระยะเริ่มแรกของการเปลี่ยนผ่านนี้ รัฐจะต้องถูกใช้เป็นเครื่องมือในการต่อสู้และทำลายอำนาจของชนชั้นปกครองเดิม จากนั้นรัฐจะค่อยๆ ละลายไปเมื่อความไม่เท่าเทียมกันทางชนชั้นหมดไป

Lenin พัฒนาทฤษฎีรัฐของ Marx และ Engels โดยเฉพาะในแง่ของการปฏิบัติจริงในการเปลี่ยนผ่านไปสู่สังคมคอมมิวนิสต์ ในงานเขียนที่ชื่อว่า State and Revolution (1917) Lenin อธิบายว่ารัฐในระยะเปลี่ยนผ่านต้องเป็นรัฐแบบเผด็จการชนชั้นกรรมาชีพ (dictatorship of the proletariat) ซึ่งหมายถึง การใช้อำนาจทางรัฐในการกดขี่ชนชั้นปกครองเดิมและสร้างสังคมใหม่ที่ปราศจากชนชั้น Lenin เชื่อว่ารัฐในรูปแบบนี้เป็นการตอบสนองต่อความจำเป็นทางประวัติศาสตร์ที่ชนชั้นแรงงานต้องการในการล้มล้างระบบทุนนิยมและสร้างสังคมคอมมิวนิสต์ เพื่อป้องกันการย้อนกลับสู่ระบบทุนนิยม Lenin ยังย้ำถึงความสำคัญของการจัดตั้งรัฐที่มีการควบคุมอย่างเข้มงวดโดยพรรคคอมมิวนิสต์ ซึ่งเป็นตัวแทนของชนชั้นแรงงานและเป็นผู้กำหนดนโยบายต่างๆ

Antonio Gramsci ขยายแนวคิดเกี่ยวกับรัฐโดยเน้นที่บทบาทของวัฒนธรรมและอุดมการณ์ในการรักษาอำนาจของชนชั้นปกครอง ในงานเขียนของเขา Gramsci เสนอแนวคิดเรื่อง "hegemony" หรือการครอบงำทางอุดมการณ์ ซึ่งหมายถึง การที่ชนชั้นปกครองสามารถรักษาอำนาจของตนผ่านการควบคุมและการสร้างความเห็นพ้องต้องกันในสังคม Gramsci มองว่ารัฐไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือในการบังคับใช้กฎหมายและการกดขี่ทางกายภาพเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการควบคุมทางวัฒนธรรมและอุดมการณ์ผ่านระบบการศึกษา ศาสนา สื่อมวลชน และองค์กรทางสังคมอื่นๆ ที่ช่วยสร้างและรักษาความเชื่อและค่านิยมที่สนับสนุนอำนาจของชนชั้นปกครอง Gramsci เน้นว่าการเปลี่ยนแปลงสังคมต้องเริ่มจากการเปลี่ยนแปลงทางอุดมการณ์และวัฒนธรรม ซึ่งเป็นกระบวนการที่ต้องใช้เวลาและความพยายามในการสร้าง "สงครามจุดยืน" (war of position) ซึ่งก็คือ การต่อสู้ทางความคิดเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างยั่งยืน

แนวคิดเกี่ยวกับรัฐของ Marx, Engels, Lenin และ Gramsci มีความสัมพันธ์กันในแง่ของการมองรัฐเป็นเครื่องมือของชนชั้นปกครอง แต่ก็มีความแตกต่างกันในแง่ของการเน้นเรื่องการใช้อำนาจ การเปลี่ยนผ่านทางประวัติศาสตร์ และบทบาทของอุดมการณ์และวัฒนธรรมในการรักษาอำนาจ โดยทั่วไปแล้ว แนวคิดของพวกเขาได้สร้างกรอบการวิเคราะห์ที่สำคัญในการศึกษาการเมืองและสังคมในบริบทของความขัดแย้งทางชนชั้น

**2. แนวคิดเกี่ยวกับ "รัฐ" ของนักนีโอมาร์กซิสต์ (Neo-Marxists)**

นักนีโอมาร์กซิสต์ (Neo-marxists) คือ กลุ่มนักคิดและนักทฤษฎีที่พัฒนาความคิดมาจากมาร์กซิสม์ดั้งเดิม โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ระบบทุนนิยมและบทบาทของรัฐในสังคมร่วมสมัย การพัฒนาความคิดของนักนีโอมาร์กซิสต์เริ่มต้นขึ้นในช่วงทศวรรษที่ 1960 โดยเฉพาะหลังจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคมในยุโรปและสหรัฐอเมริกา นักนีโอมาร์กซิสต์มีการนำเสนอแนวคิดใหม่ ๆ ที่แตกต่างจากนักมาร์กซิสต์คลาสสิค โดยเฉพาะในเรื่องของการควบคุมทางอุดมการณ์และโครงสร้างของรัฐ นักนีโอมาร์กซิสต์ที่มีชื่อเสียง เช่น Louis Althusser, Ralph Miliband และ Nicos Poulantzas เน้นว่ารัฐไม่เพียงแต่เป็นเครื่องมือของชนชั้นปกครอง แต่ยังเป็นพื้นที่ที่มีการต่อสู้ทางชนชั้นและอุดมการณ์ การวิเคราะห์ของพวกเขามุ่งไปที่ความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนระหว่างชนชั้นต่าง ๆ และบทบาทของสถาบันทางสังคม เช่น การศึกษาและสื่อมวลชน ที่ช่วยสร้างและรักษาอุดมการณ์ของชนชั้นปกครอง แนวคิดเกี่ยวกับ "รัฐ" ของนักนีโอมาร์กซิสต์ (Neo-Marxists) มีความหลากหลายและเชื่อมโยงกันในหลายแง่มุม ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

Louis Althusser เป็นนักทฤษฎีชาวฝรั่งเศสที่มีอิทธิพลอย่างมากในวงการนีโอมาร์กซิสต์ โดยเฉพาะกับแนวคิดเกี่ยวกับรัฐ ในหนังสือชื่อ Ideology and Ideological State Apparatuses (1971) Althusser มองว่ารัฐประกอบด้วยสองกลไกหลักคือ Repressive State Apparatus (RSA) และ Ideological State Apparatuses (ISAs) RSA หมายถึง เครื่องมือการกดขี่ทางกายภาพ เช่น กองทัพ ตำรวจ และระบบกฎหมายที่รัฐใช้ในการรักษาอำนาจ ส่วน ISAs หมายถึง เครื่องมือที่ใช้ควบคุมและสร้างอุดมการณ์ เช่น ระบบการศึกษา ศาสนา ครอบครัว สื่อมวลชน และวัฒนธรรม Althusser เน้นว่าการรักษาอำนาจของรัฐไม่ได้อาศัยเพียงการใช้กำลังเท่านั้น แต่ยังต้องใช้การควบคุมทางอุดมการณ์เพื่อสร้างความเห็นพ้องต้องกันในสังคม

Ralph Miliband เป็นนักสังคมวิทยาการเมืองชาวอังกฤษที่มีแนวคิดเกี่ยวกับรัฐที่เน้นการวิเคราะห์เชิงประจักษ์ ในงานเขียนที่ชื่อว่า The State in Capitalist Society (1969) Miliband โต้แย้งแนวคิดของ Althusser โดยเสนอว่ารัฐไม่ได้ถูกควบคุมโดยโครงสร้างหรืออุดมการณ์เพียงอย่างเดียว แต่ถูกควบคุมโดยชนชั้นปกครองที่มีอำนาจผ่านการครอบครองตำแหน่งสำคัญในระบบรัฐ Miliband มองว่ารัฐเป็นองค์กรที่ถูกควบคุมโดยชนชั้นทุนนิยมผ่านการมีอิทธิพลในระบบการเมือง การควบคุมทรัพยากร และการสร้างนโยบายที่สนับสนุนผลประโยชน์ของตน การวิเคราะห์ของ Miliband มุ่งเน้นไปที่ความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างชนชั้นและการใช้อำนาจในเชิงปฏิบัติ

Nicos Poulantzas เป็นนักทฤษฎีชาวกรีกที่มีแนวคิดเกี่ยวกับรัฐที่ผสมผสานระหว่างการวิเคราะห์โครงสร้างและการวิเคราะห์เชิงประจักษ์ ในงานเขียนเรื่อง Political Power and Social Classes (1968) Poulantzas เน้นว่ารัฐเป็นสนามต่อสู้ทางชนชั้นที่ซับซ้อน ซึ่งไม่สามารถอธิบายได้ด้วยการควบคุมทางอุดมการณ์หรือการมีอิทธิพลทางตำแหน่งเพียงอย่างเดียว Poulantzas มองว่ารัฐเป็นโครงสร้างที่มีความสัมพันธ์ทางชนชั้นที่ซับซ้อน และบทบาทของรัฐเป็นการรักษาสมดุลและจัดการความขัดแย้งทางชนชั้น Poulantzas เน้นว่ารัฐมีบทบาทเชิงโครงสร้างในการรักษาระบบทุนนิยมและการปรับตัวให้เข้ากับความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ

แนวคิดเกี่ยวกับรัฐของนักนีโอมาร์กซิสต์ Louis Althusser, Ralph Miliband และ Nicos Poulantzas มีความแตกต่างกันในแง่ของการเน้นเรื่องโครงสร้าง อุดมการณ์ และการวิเคราะห์เชิงประจักษ์ Althusser เน้นการควบคุมทางอุดมการณ์ผ่าน ISAs และ RSA ขณะที่ Miliband เน้นการควบคุมโดยชนชั้นปกครองผ่านการครอบครองตำแหน่งสำคัญในรัฐ ส่วน Poulantzas มองว่ารัฐเป็นสนามต่อสู้ทางชนชั้นที่ซับซ้อน ซึ่งต้องการการวิเคราะห์เชิงโครงสร้าง แนวคิดเหล่านี้ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทและการทำงานของรัฐในสังคมทุนนิยมและการต่อสู้ทางชนชั้น

**3. การวิเคราะห์ความแตกต่างของแนวคิด "รัฐ" ระหว่างนักมาร์กซิสต์คลาสสิคและนักนีโอมาร์กซิสต์**

แนวคิดเกี่ยวกับ "รัฐ" ของนักมาร์กซิสต์คลาสสิคและนักนีโอมาร์กซิสต์มีความแตกต่างกันในหลายประเด็นสำคัญ นักมาร์กซิสต์คลาสสิค เช่น Karl Marx และ Friedrich Engels มองว่ารัฐเป็นเครื่องมือของชนชั้นปกครองในการกดขี่และควบคุมชนชั้นแรงงาน พวกเขาเชื่อว่ารัฐเกิดขึ้นจากความขัดแย้งทางชนชั้น และมีหน้าที่หลักในการรักษาผลประโยชน์ของชนชั้นที่มีอำนาจผ่านการบังคับใช้กฎหมายและการควบคุมเศรษฐกิจ นักมาร์กซิสต์คลาสสิคยังเชื่อว่ารัฐเป็นเครื่องมือที่ชนชั้นปกครองใช้ในการรักษาอำนาจและควบคุมชนชั้นแรงงาน และในระยะยาว รัฐจะสูญหายไปเมื่อการปฏิวัติสังคมนิยมสำเร็จและสังคมเปลี่ยนผ่านไปสู่คอมมิวนิสต์ที่ไร้ชนชั้นและการกดขี่ Marx และ Engels เน้นว่ารัฐจะถูกใช้ในระยะแรกเพื่อทำลายอำนาจของชนชั้นปกครองเก่า จากนั้นรัฐจะค่อยๆ หมดบทบาทเมื่อความไม่เท่าเทียมทางชนชั้นหายไป

ในขณะที่นักนีโอมาร์กซิสต์ เช่น Louis Althusser, Ralph Miliband และ Nicos Poulantzas มีการวิเคราะห์ที่ลึกซึ้งและซับซ้อนยิ่งขึ้นเกี่ยวกับบทบาทของรัฐในสังคมทุนนิยม Althusser เสนอว่ารัฐประกอบด้วย Repressive State Apparatuses (RSA) และ Ideological State Apparatuses (ISAs) โดยที่ ISAs เช่น ระบบการศึกษา ศาสนา และสื่อมวลชน มีบทบาทสำคัญในการสร้างและรักษาอุดมการณ์ที่สนับสนุนอำนาจของชนชั้นปกครอง Miliband มองว่ารัฐถูกควบคุมโดยชนชั้นทุนนิยมผ่านการครอบครองตำแหน่งสำคัญและการมีอิทธิพลในนโยบายต่างๆ เขาเน้นการวิเคราะห์เชิงประจักษ์เกี่ยวกับวิธีการที่ชนชั้นปกครองใช้อำนาจผ่านระบบรัฐ Poulantzas ได้เพิ่มมิติการวิเคราะห์ทางโครงสร้างและการเมืองในแนวคิดเกี่ยวกับรัฐ โดยมองว่ารัฐเป็นสนามต่อสู้ทางชนชั้นที่ซับซ้อน รัฐไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือของชนชั้นปกครองเท่านั้น แต่ยังเป็นพื้นที่ที่ชนชั้นต่างๆ ต่อสู้เพื่ออิทธิพลและอำนาจ Poulantzas เน้นบทบาทของรัฐในการรักษาสมดุลและการจัดการความขัดแย้งทางชนชั้น เพื่อให้ระบบทุนนิยมสามารถดำรงอยู่ได้

**ตาราง 1** เปรียบเทียบแนวคิดของนักมาร์กซิสต์คลาสสิคและนักนีโอมาร์กซิสต์

| **หัวข้อ** | **นักมาร์กซิสต์คลาสสิค** | **นักนีโอมาร์กซิสต์** |
|---|---|---|
| **มุมมองเกี่ยวกับรัฐ** | เครื่องมือของชนชั้นปกครองในการกดขี่ชนชั้นแรงงาน | พื้นที่ที่มีการต่อสู้ทางชนชั้นและการควบคุมทางอุดมการณ์และโครงสร้าง |
| **บทบาทของรัฐ** | การรักษาผลประโยชน์ของชนชั้นที่มีอำนาจ | การสร้างและรักษาอุดมการณ์ (Althusser), การควบคุมโดยชนชั้นนายทุน (Miliband), การรักษาสมดุลทางชนชั้น (Poulantzas) |
| **การเปลี่ยนแปลงของรัฐ** | รัฐจะสูญหายไปเมื่อการปฏิวัติสำเร็จและเกิดสังคมที่ไร้ชนชั้น | รัฐมีบทบาทที่ซับซ้อนและต้องใช้การวิเคราะห์ทางโครงสร้างและอุดมการณ์ในการเปลี่ยนแปลง |
| **เครื่องมือในการรักษาอำนาจ** | การบังคับใช้กฎหมายและการควบคุมเศรษฐกิจและทรัพยากร | RSA และ ISAs (Althusser), ตำแหน่งสำคัญในระบบรัฐ (Miliband), โครงสร้างทางชนชั้น (Poulantzas) |
| **การวิเคราะห์เชิงทฤษฎี** | มุ่งเน้นการวิเคราะห์ทางชนชั้นและการปฏิวัติ | มุ่งเน้นการวิเคราะห์ทางโครงสร้าง อุดมการณ์ และการปฏิบัติจริง |

แนวคิดของนักมาร์กซิสต์คลาสสิคและนักนีโอมาร์กซิสต์แสดงให้เห็นถึงวิวัฒนาการและความหลากหลายในแนวคิดเกี่ยวกับรัฐ นักมาร์กซิสต์คลาสสิคเน้นการมองรัฐเป็นเครื่องมือของชนชั้นปกครอง ในขณะที่นักนีโอมาร์กซิสต์มองว่ารัฐมีบทบาทและความซับซ้อนที่มากขึ้นในการรักษาและสร้างอำนาจในสังคมทุนนิยม

## สรุป

แนวคิดเกี่ยวกับ "รัฐ" ของนักมาร์กซิสต์คลาสสิคและนักนีโอมาร์กซิสต์มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน นักมาร์กซิสต์คลาสสิค เช่น Karl Marx และ Friedrich Engels มองว่ารัฐเป็นเครื่องมือของชนชั้นปกครองในการกดขี่และควบคุมชนชั้นแรงงาน รัฐเกิดจากความขัดแย้งทางชนชั้นและทำหน้าที่รักษาผลประโยชน์ของชนชั้นที่มีอำนาจผ่านการบังคับใช้กฎหมายและการควบคุมทรัพยากร พวกเขาเชื่อว่ารัฐจะหมดไปเมื่อการปฏิวัติสำเร็จและสังคมเปลี่ยนผ่านไปสู่คอมมิวนิสต์ที่ไร้ชนชั้นและการกดขี่ ในทางกลับกัน นักนีโอมาร์กซิสต์ เช่น Louis Althusser, Ralph Miliband และ Nicos Poulantzas มีการวิเคราะห์ที่ซับซ้อนยิ่งขึ้นเกี่ยวกับบทบาทของรัฐ Althusser เน้นว่ารัฐประกอบด้วย Repressive State Apparatuses (RSA) และ Ideological State Apparatuses (ISAs) ที่ใช้ควบคุมทางอุดมการณ์ Miliband มองว่ารัฐถูกควบคุมโดยชนชั้นนายทุนผ่านการครอบครองตำแหน่งสำคัญในระบบรัฐและการมีอิทธิพลในนโยบายต่างๆ ส่วน Poulantzas เน้นว่ารัฐเป็นสนามต่อสู้ทางชนชั้นที่ซับซ้อน และมีบทบาทในการรักษาสมดุลทางชนชั้นและการจัดการความขัดแย้ง เพื่อให้ระบบทุน

นิยมสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน สรุปแล้ว นักนีโอมาร์กซิสต์ขยายและลึกซึ้งขึ้นในแนวคิดเกี่ยวกับรัฐ โดยเพิ่มมิติของการวิเคราะห์ทางอุดมการณ์และโครงสร้างที่ซับซ้อนยิ่งขึ้นกว่านักมาร์กซิสต์คลาสสิค

**เอกสารอ้างอิง**

Althusser, L. (1971). *Ideology and ideological state apparatuses*. In L. Althusser (Ed.), Lenin and philosophy and other essays. New York: Monthly Review Press.

Gramsci, A. (1971). *Selections from the Prison Notebooks* (Q. Hoare & G. N. Smith, Eds. & Trans.). International Publishers.

Lenin, V. I. (1970). *State and Revolution*. International Publishers. (Original work published 1917)

Marx, K., & Engels, F. (1967). *The Communist Manifesto*. Penguin Books. (Original work published 1848)

Marx, K., & Engels, F. (1970). *The German Ideology* (C. J. Arthur, Ed.). International Publishers. (Original work published 1846)

Miliband, R. (1969). *The State in Capitalist Society*. Basic Books.

Poulantzas, N. (1978). *Political Power and Social Classes* (T. O’Hagan, Trans.). Verso. (Original work published 1968)